

49

**“Res comença ni acaba amb Facebook”
- La xarxa, nova via de resistència**

Ferran Espada

RESISTÈNCIES

UPEC

Universitat
Progressista
d'Estiu de Catalunya

Universitat Progressista
d'Estiu de Catalunya (UPEC) és filla d'un
llinatge que no vol que resti desconegut.
Fills i néts de les aspiracions de les classes
populars catalanes del segle XIX, plasmades
en el seu vell lema "Instruïu-vos i sereu lliures, associeu-
vos i sereu forts, estimeu-vos i sereu feliços", fills i néts
de l'esforç de la primavera republicana dels anys trenta
on s'anunciava que "Per damunt de tot, cultura.
Res no quedarà de l'esforç cívic dels nostres dies sense
la pressió d'un ambient que ens porti a tots pels
camins més càlids de la intel·ligència" i fills i néts de
l'antifranquisme social i polític que aconseguí reconstruir
la raó democràtica al nostre país, volem que el llegat del
passat també teixeixi el nostre present cap al futur.

UPEC **Universitat
Progressista
d'Estiu de Catalunya**

“La xarxa, nova via de resistència

Ferran Espada

Director d'El Punt–Barcelona.
Conferenciant al cicle “Experiència de Periodista” a Caixa Tarragona

1. Les xarxes socials són un fenomen social que no es pot menysprear en l'anàlisi sociològica i política de la nostra era. Per què:

a) Perquè són un fenomen comunicatiu que incideix sobre la ciutadania, i sobre la construcció d'una reflexió col·lectiva. És a dir, incideix sobre la realitat sociològica i la modifica.

b) En sociologia, les xarxes socials són un concepte anterior a Facebook i companyia. Les xarxes socials sempre han estat molt importants en la formulació de projectes polítics i resistències cíviques. L'organització en entitats, des dels més paternalistes com els cors de Clavé als més revolucionaris com les Herrikoavernes del País Basc, o per mitjà de grups de tota mena, han estat sempre xarxes socials importants per difondre i articular projectes polítics i canvis sociològics. Per exemple, la dreta espanyolista valenciana ha aconseguit capgirar la situació d'un País Valencià que era eminentment d'esquerres i valencianista gràcies, en bona part, a l'apoderament i la utilització d'una gran xarxa social com són les festes de les Falles. L'esquerra hauria de reflexionar al respecte. És per això que cal tenir

molt present la influència de les anomenades xarxes socials telemàtiques.

2. És una nova via de resistència?

a) Per suposat... Sempre i quan sapiguem que és un instrument i no un fi.

b) És una nova VIA de resistència. No una nova FORMA de resistència. SÓN FORMES DE RESISTÈNCIA: L'aixecament armat contra la dictadura, la desobediència civil, les marxes de Gandhi i la no violència. O si volem la plantada sexual de les dones liderades per Lisístrata contra les guerres d'Atenes que ens planteja el burlesc Aristòfanes que ja era pacifista 400 anys abans de Crist. Perquè veiem que això del pacifisme que ens sembla molt de la nostra era té ja alguns anys. Però, al meu parer, les xarxes de comunicació social són una via a utilitzar per les diverses formes de resistència.

c) Com tots els mitjans de comunicació, cal conèixer les seves claus per utilitzar-la com a instrument de resistència i saber que no són neutres i tenen la seva cara i la seva creu. Molts mètodes de propaganda revolucionària utilitzats en les darreres dècades van tenir en els nazis uns grans precursors i perversos desenvolupadors. I

en canvi, els mitjans de comunicació i en aquest cas les xarxes socials han estat i són grans aliats per difondre les idees revolucionàries i de transformació social.

3. Res comença ni acaba amb Facebook

- a) No ho oblidem: abans de facebook hi va haver revolucions.
- b) Un activista es defineix per les seves causes no per les seves eines de comunicació. No és més demòcrata ni d'esquerres qui més fa servir el Twitter.
- c) Facebook i Twitter no porten la democràcia enlloc. Només aporten un model de comunicació innovador que, això sí, cal tenir molt en compte.
- d) Correm el risc de confondre el contingut del missatge amb el mitjà. A la facultat de Periodisme, a Comunicació de masses, vaig estudiar la teoria televisiva que *el mitjà és el missatge*. Però en el cas de les noves xarxes socials se'ns vol generar la percepció que tot el que vingui del 2.0 és indiscutiblement democràtic i per tant "bo en essència". Una cosa així com una revolució tecnològica que ens salvarà de tots els nostres problemes socials. Doncs no és ben bé així.

e) Abans de Twitter hi havia ciberactivisme resistent i revolucionari. Indimedya, Nodo 50... Twitter i la resta de companyies no són el mateix.

4. La creu

Parlava abans de la cara i la creu de les xarxes socials. Algunes creus:

- a) Cal destriar les idees. Les xarxes socials d'Internet són grans propagadores d'idees retrògrades i de tendència feixista. I a més camuflades en l'embolcall i la retòrica demòcrata de les xarxes.
- b) Són una eina magnífica per al seguiment dels moviments socials, la repressió i el control social. Twitter s'assembla més al Gran Germà d'Orwell que a la televisió, que seria més el SOMA d' Huxley.
- c) Darrere les principals xarxes socials hi ha empreses i corporacions amb evidents interessos econòmics. Supeditar excessivament la iniciativa civil a elles pot ser un error. Com a qualsevol empresa l'estructura de control de la xarxa té els seus interessos i és piramidal, o sigui que la famosa horitzontalitat que produeix l'ús de les xarxes cal matisar-la.

5. Les revoltes àrabs

No m'hi estendré. Crec que és evident que Occident ha forjat un MITE interessat sobre el paper de les xarxes socials a les revoltes àrabs.

a) A Egipte només el 6,7% de la població té Facebook. A les revoltes iranianes la majoria de *twitters* eren residents a l'estranger i parlaven anglès. Els revolucionaris iranians parlaven farsi i els *twitters* anglès. Conclusió: NO HEM DE CONFONDRE UN REVOLUCIONARI AMB UN *TWITTER*. Fins i tot en el context d'una revolució NO SEMPRE ÉS EL MATEIX.

b) Al Jazira va tenir una incidència molt major en les revoltes des del punt de vista dels mitjans de comunicació.

c) MOLT IMPORTANT: les revoltes àrabs són molt anteriors a Facebook i Twitter. El mite de la lluita democràtica "twittera" ens vol amagar les causes originals i els moviment de resistència preexistent, en molts casos anticapitalistes, que sí que són realment motor de la revolució a països com Egipte. Article Vicenç Navarro "El que no es coneix sobre Egipte" que cita informes que recopilen que només l'any 2009 a Egipte es van fer 478 vagues

clarament polítiques no autoritzades.

CONSEQÜÈNCIA: VAN DESPEDIR 126.000 TREBALLADORS I 58 ES VAN SUÏCIDAR. Les vagues no són precisament una nova via de resistència, **PERÒ SÓN RESISTÈNCIA EN ESTAT PUR.** Twitter és una altra cosa.

5. Les conseqüències

L'exemple anterior em porta a plantejar dues qüestions sobre les conseqüències dels actes **DE RESISTÈNCIA:**

a) El perill és inherent en l'actitud de resistència. El poder establert sempre posa els mitjans per devenir perpetu. En molts casos amb repressió. Per molt democràtica que sigui la revolta, sempre hi ha conseqüències.

b) **EFFECTE MÀTRIX.** La revolució de Twitter genera el miratge d'una revolució asèptica sense conseqüències per a l'individu. Això és així perquè mentre la revolució està a Twitter no és revolució. Quan es converteix en actitud ciutadana sí que és una amenaça per als poders, directes o fàctics. Per això s'envia la policia a desallotjar les places, però no importa que hi hagi portals des de fa molt de temps que plantegen les mateixes reivindicacions de les places. **LA REVOLUCIÓ NO**

ÉS UN PROBLEMA SI ES FA A MÀTRIX. Com a la pel·lícula, FINS I TOT MILLORA EL SISTEMA DE SUBMISSIÓ.

c) Aquests conceptes s'expliquen molt bé a la teoria dels llaços forts i dèbils de MALCOLM GLADWELL. A "LA REVOLUCIÓ NO SERÀ TWITEJADA" diu Gladwell: l'activisme que s'enfronta a l' Statu Quo, que ataca els problemes d'arrels profundes, no és per a fluixos. L'activisme d'alt risc és un fenomen de llaços forts. Les xarxes socials són eines massives que redueixen la sensació de perillositat i és un fenomen de llaços dèbils entre una comunitat resistent. En canvi Gladwell posa el cas de la lluita pels drets civils dels negres afroamericans als Estats Units dels anys 60 com a exemple de resistència de llaços forts. Perquè els joves que es van plantar a Greensboro a Carolina del Nord en un bar en el qual tenien prohibida l'entrada els afroamericans va ser un acte de resistència molt arriscat en aquells temps, que els joves es van atrevir a afrontar perquè eren amics i anaven junts a la universitat. El moviment pels drets civils sí que era activisme d'alt risc. I per cert, en un mes l'acte de resistència dels quatre estudiants de la petita ciutat de Greensboro va ser seguit per centenars

de milers de joves negres i també de blancs, en tot el sud d'un país tan gran com els Estats Units. I als anys 60 i no hi havia Twitter.

6. Darrers conceptes

a) L'horitzontalitat no és bona en ella mateixa. El populisme més retrògrad es pot amagar en l'horitzontalitat. L'horitzontalitat pot dificultar molt l'organització de la resistència popular i democràtica i bloquejar la construcció d'alternatives de futur.

b) LA INDIGNACIÓ ÉS UN ESTAT D'ÀNIM. És un fenomen de present sense valor afegit.

c) EL COMPROMÍS ÉS UNA ACTITUD. UN VALOR DE FUTUR. UNA PALANCA PER LA TRANSFORMACIÓ SOCIAL PER TAL DE CONSTRUIR UNA SOCIETAT MILLOR I MÉS JUSTA. I AIXÒ ÉS AIXÍ AMB TWITTER O AMB LA CICLOSTIL.

Consell Social

- Comissions Obreres - CCOO
- Unió General de Treballadors - UGT

- Fundació Josep Irla
- Fundació l'Alternativa
- Fundació Nous Horitzons
- Fundació Rafael Campalans
- Fundació Cipriano Garcia
- Fundació Josep Comaposada
- Fundació Catalunya Segle XXI
- Fundació Pere Ardiaca
- Fundació Ferrer i Guàrdia
- Fundació La Fàbrica
- Fundació Terra
- Ateneus Laics
- Cooperació
- Entorn SCCL
- Escola Lliure El Sol
- Món-3
- SOS Racisme

- Acció Escolta de Catalunya
- Acció Jove - Joves de CCOO
- Associació Catalana per la Pau
- Associació de Joves Estudiants de Catalunya - AJEC
- Associació d'Estudiants Progressistes - AEP
- Avalot
- Casals de Joves de Catalunya
- Col·lectius de Joves Comunistes - CJC-Joventut Comunista
- ESPLAC - Esplais Catalans
- Joventut Socialista de Catalunya
- Joves d'Esquerra Verda - JEV

- Associació Catalana d'Investigacions Marxistes
- Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC
- Coordinadora per a la Memòria Històrica i Democràtica de Catalunya
- Sin Permiso
- Suburbe-Associació Cultural Estenenet el Desastre
- DeBarris sccl

Ponències 2011

Resistències

UPEC **Universitat
Progressista
d'Estiu de Catalunya**

Amb la col·laboració de

**Diputació
Barcelona**

Ajuntament de Barcelona